

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 1/2.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:

ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

IN MEMORIAM ANGELI SECCHII.

A. Secchi

LA LEGGE

MONITORE GIUDIZIARIO E AMMINISTRATIVO

An. XLIII

Commentario huic, de rebus forensibus deque rei publicae administratione monenti, grandis quidem mutatio hoc anno MDCCCIII allata est. Non solum enim **annuae subnotationis pretium**, quod libell. 36 hactenus fuit, **ad libell. 24 imminutum est (extra Italiam lib. 30)**; sed longe auctus commentarius dabitur sociis, qui bis in mense fasciculum accipient paginis LIJ, iisque magnis ac bifariam divisis, constantem. Exeunte autem anno, universi iuris supellectili (vulgo *repertorio*), ex Italorum commentariis forensibus omnibus deprompta, donabuntur.

In commentarium **LA LEGGE** redigendum plus triginta viri inter clarissimos iuris peritos incumbunt, ita ut omnium huius generis absolutissimus is exsistat, temque qui minimo pretio veneat.

FASCICULI SPECIMINIS GRATIA GRATUITO MITTUNTUR.

Omnia quae ad commentarium attinent sic inscribuntur:

Società Editrice Laziale

ROMA, CORSO UMBERTO I, 219.

MINERVA

RIVISTA DELLE RIVISTE

An. XIII

MINERVA ex probatissimis totius orbis commentariis excerptit atque in epitomen cogit summi momenti scripta, quae de doctrinis, de ratione civili, de religione, litteris, bonisque artibus omnibus vulgentur. Singulis dominicis diebus XXIV magnis paginis prodit, praeter operculum, quod pag. VIII constat.

Praemia lectissima sociis conferuntur.

Pretium annuae subnotationis est libell. 10; extra Italiam libell. 12,50.

FASCICULI SPECIMINIS GRATIA GRATUITO MITTUNTUR.

Omnia quae ad commentarium attinent sic inscribuntur:

Società Editrice Laziale

ROMA, CORSO UMBERTO I, 219.

Subnotatio binos commentarios complectens **LA LEGGE & MINERVA** libell. 31, loco libell. 34, datur.

SOCIIS MONITUM.

Sociis pluribus morem gerentes idib. Novembr. an. MDCCCII apud Commentarii *Vox Urbis* administratorem officium instituimus, quod de negotiis Ecclesiasticis sit; de expediendis scilicet rationibus omnibus, quae apud Romanae Ecclesiae « Congregationes » aguntur.

Itaque si quis procuratione nostra uti velit, profecto temperantiam in pretio, studium atque alacritatem in opere inveniet.

"VOX URBIS", ANGELO SECCHIO.

COMMENTARIUS hic noster, cui ab ipso ortu praecipuum fuit latini sermonis prosequi non modo, sed amplificare cultum veterique felicitati reddere, ut omnibus communis gentibus, eruditis viris praesertim, habeatur, non sine ratione aliqua diem, qui Angeli Secchii memoriam restaurat, quum ab eius obitu XXV referat anniversarium, singulari modo celebrare decrevit. Tantus enim vir non oppido ubi primum vagiit, non Italiae, non Europae, sed universo penitus orbi terrarum, sed famae aeternae, sed bono doctrinae omnis omniumque gentium natus est. Itaque quum de laudibus eius aliquid legere ubique gratum futurum sit, nos tanto viro libenter hasce paginas consecrare volumus, quae latino sermone conscriptae singulis manifestae certaeque apparent.

Cuius quidem rei minime nescii praecipuos nobilissimosque Astronomos invitavimus ut una nobiscum facerent, et Angeli Secchii nomen et opera commemorarent. Qui quidem nec expectationi nostrae, nec suavissimo officio defuerunt, eorumque nominibus praesentes paginae decorantur.

Ampliolem uberioremque profecto segetem retulisse si tempus unde opus aggressi sumus, si commentarii moles suppetissent; haec tantummodo exiguum locum et spatium concedit versibus conscribendis; illud vero, — tempus dicimus, — tale fuit quale vix mittendis satis esset epistolis. Qua in re gestientes notamus, — sitque haec inceptui nostro non medioeris laus, — nos optima consequutos fuisse potissimum quia latina lingua usi simus. Atqui magnus et universalis iste summorum virorum consensus profecto probat latinum dicendi morem eruditissimorum hominum suffragio comprobari, et gratum iis, qui doctrinarum laude clarescunt, haberi.

His igitur viris Commentarius *Vox Urbis* grates agit maximas, etiam ex hoc quod Latinitati, quam Commentarius tuetur, maximus illorum voto decor accessit; quotquot enim Commentario huic faciles praebuere aures, et, quae optabat, opere compleverunt, totidem latinum sermonem ad unitatem omnium gentium restaurandam optimum ostenderunt.

IOANNIS VIRGINII SCHIAPARELLII
PARTICIPATIO HONORIBUS A VOCE URBIS
ANGELO SECCHIO TRIBUTIS.

IOSEPHO FORNARIO in Commentario *Vox Urbis* redigendo primas agenti IOANNES VIRGINIUS SCHIAPARELLIUS s. p. d.

Invitatus a te litteris humanissimis ad praestandam operam plane honorificam, idemque *Vox Urbis* exemplari donatus, cuius Commentarii coepta mihi valde probantur, habeo tibi maximam gratiam. Ac perlibenter quidem scribendum aliquid suscipere ad memoriam ornandam Angeli Secchii, quocum olim coniunctissime vixi, si roboris ac valetudinis haberem satis. Verum iam biennium effluxit, ex quo sensim imminui vires corporis animique sentio, quorum sic inclinata conditio est, ut optimum factu ducam conticescere. Velis igitur hanc causam excipere una cum votis, quibus Commentario *Vox Urbis* felicem et in dies prosperiorem adprecior vitam. Vale.

Inter clarissimos viros qui nobiscum fuerunt honoribus per Commentarium nostrum tribuendis memoriae Angeli Secchii, Ioanni Virginio Schiaparelli primum locum tribuimus, cuius nomini inter nostrae aetatis spectandorum siderum arte pollentes nullum par elogium. Dum autem vota nuncupamus ut Ipse Italiae nostrae decori et scientiae universae diutissime adhuc servetur, veniam ab eo petimus si quam epistolam, utpote familiariter scriptam, italice misit, eam nos latine non eadem vi reddiderimus ac Ille, homo etiam litteratissimus, maiorum nostrorum lingua expressisset. V. U.

ANGELI SECCHII VITA
EPIGRAPHICE DESCRIPTA (1)

ANGELVS • SECCHIVS • DOMO • REGIO • LEPIDI •
IN • ASTRORVM • SCIENTIA • IN • DEFINIENDIS •
LEGIBVS • PHYSICIS • QVAE • CAELVM • TERRAMQVE •
SOCIANT • AETATIS • SVAE • PRINCEPS (2).

AD • VNAM • MOTVS • LEGEM • VIRES • QVAE •
ORBEM • VNIVERSVM • AGVNT • REVOCAVIT • HAC •
LEGE • LVCIS • IGNIS • MAGNETIS • ELECTRI •
PHAENOMENA • EXPLICVIT • EXPERIMENTIS •
PROBAVIT (3).

AD • TRIANGVLV • BASIM • IN • APPIA • DEFINIENDAM • PLVRIVM • MENSIVM • LABORES • SOLE •

(1) Ex opere quod inscribitur *Tituli in supremis honoribus Angeli Secchii e Societate Iesu iterum editi IV kalendas Martias MDCCCLXXIX anno exacto ab eius interitu*. Romae, ex officina libraria Scientiarum Physicarum et Matheseos, an. MDCCCLXXIX, pag. 10 et seqq.

(2) Regium Lepidi in Aemilia, antiqua et nobilis urbs edidit Angelum Secchium: domus eius honesta: Secchius patriae decus astrorum scientia amplificavit, uti eius nomini et famae studuerant optimis doctrinis et litteris Vallisnerius, Spallanzanius, Ioannes Petrus Secchius e Societate Iesu consanguinitate coniunctus huic nostro, Lambertius, Foschius, Paradisus, alique non pauci, quos enumerare longum foret.

(3) Multa edidit Angelus Secchius, sed princeps locus tribuendus est operi de Unitate virium physicarum. (Romae typis forensibus anno 1864).

SVB • ARDENTI • CONTVLIT • CIRCVLV • MERIDIANI •
GRADVS • DIMENSVS • EST (4).

COLORES • IN • ASTRORVM • FLAMMIS • CORVSCANTES • PRISMATE • SECVIT • EX • COLORVM •
VARIETATE • MATERIE • EX • QVA • ASTRA •
CONSTANT • DEFINIVIT • AD • QVATVOR • ORDINES •
ASTRA • REVOCAVIT (5).

SOLIS • VIM • ET • NATVRAM • PERSCRVTATVS •
EST • MACVLAS • ET • ERYMPENTES • FLAMMARVM •
GLOBOS • VESTIGAVIT • VT • TVMESCENT • VT •
DEPRIMANTVR • VT • PERTVRBENTVR • EDOCVIT •
SOLIS • ACRIOREM • IGNEM • IN • MEDIO • QVAM •
IN • ORA • EXTREMA • DEPREHENDIT (6).

ARTIS • MIRAE • MACHINAMENTVM • QVOD • DIV •
NOCTVQVE • ACCVRATE • DESCRIBERET • QVAE •
VIS • QVI • CVRSVS • VENTIS • QVI • AESTVS •
QVOD • FRIGVS • QVAE • CAELI • TEMPERATIO •
QVAM • HVMDVS • LEVIS • GRAVIS • AER • VNDE •
SVDM • ET • TEMPESTATES • PRAEDISCRENTVR •
QUANTVM • IMBRIS • DESCENDERET • INVENIT •
ET • PRAEMIVM • IN • SOLEMNI • ARTIVM • CERMINE • EX • XXXVII • MILLIBVS • EXIMIIS •
ARTIFICIBVS • PARISIIS • CONSECVTVS • EST •
INTER • PRIMORES • LEGIONIS • EQVITVM • HONORATORVM • RELATVS • MANV • NAPOLEONIS • III •
ADSTANTIBVS • IMPERATORIBVS • RVSSIAE • ET •
AVSTRIAE • REGIBVS • BORVSSIAE • ET • BELGARVM •
PLVRIBVSQVE • DYNASTIS • INSIGNIBVS • EQVITVM •
PRINCIPVM • A • ROSA • AVREA • AB • IMPERATORE •
BRASILIAE • ORNATVS (4).

NOVAM • TVRRIM • AD • ASTRA • SPECVLANDA •
APTIORE • LOCO • EDVXIT • INSTRVMENTIS •
ORNAVIT • CONCLAVE • AD • VIM • MAGNETICAM •
TELLVRIS • EXPLORANDAM • ADIECIT.

SECCHII • LABORES • ASSEQVVTI • SVNT • VT •
ANAGNINI • FRVSINATES • SETINI • ALETRINI •
FERENTINATES • PATRICENSES • AQVAM • SALVBRIS •
HAVSTVS • E • DISSITIS • SCATEBRIS • DERIVATAM •
PER • IMA • VALLIVM • CREPIDINES • PRAERVPTAQVE •
IVGA • SVAS • IN • VRBES • DEDVXERINT.

SAEPE • DIEM • NOCTEMQVE • ET • TOTOS • EX •
ORDINE • MENSES • IN • TENTANDIS • NATVRAE •
VIRIBVS • ADLABORAVIT • EIVSQVE • INVENTA •
NOBILISSIMI • DOCTORVM • VIRORVM • COETVS •
QUI • SECCHIO • COLLEGA • GLORIABANTVR •
PLAVSV • SVNT • PROSEQVVTI.

QVO • ORDINE • ASTRA • CVRSVM • CIRCA •
SOLEM • PERAGVNT • EODEM • STELLAS • AD •
STELLAS • REFERRI • CONSPICATVS • EST (5).

QVOT • PER • NOCTEM • FVLSE • COMETAE •
EOS • STVDIO • SINGVLARI • PERSEQVVTVS • EST •

(1) Dimensio basis trigonometricae inita iussu Pii IX Pontificis Maximi. (Romae ex officina libraria Mensae Apostolicae, anno 1858).

(2) De spectris prismaticis siderum inerrantium. (Florentiae a. 1867).

(3) De solis natura, deque eius ad orbis universi structuram rationibus. (Lutetiae Parisiorum an. 1870).

(4) Meteorographon Collegii Romani. (Romae typis Bonarum Artium an. 1870).

(5) Astrorum scientia, Pio IX Pontifice Maximo (Romae typis Pacis an. 1877). — Sidera, specimen de sideribus ed. Mediolani an. 1877.

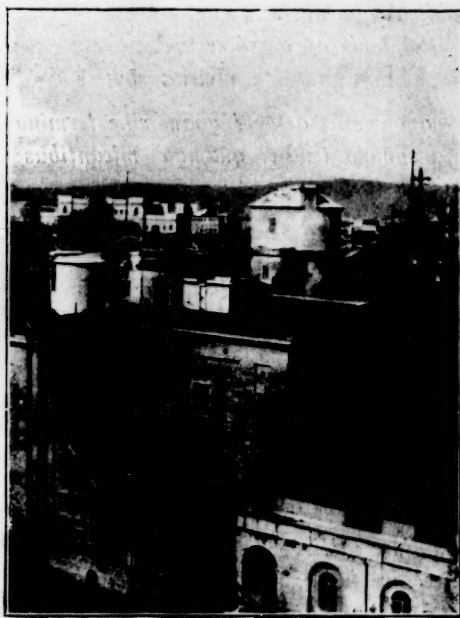
mentis, auxiliis propriis opportunisque, ad rem augetur; idque tum Calandrellii gratia et causa, tum discipulorum eius et collaborantium, Andreae Conti, et Iacobi Ricchebach. Leo XII, anno MDCCCXXIV, cum Societati Iesu aedificium Collegii Romani reddidisset, Conti, Ricchebach, Calandrellius ipse, frustra exoptante Pontifice ne inde hic saltem abscederet, loco demigrant, et vigesima quarta mensis Octobris die eiusdem anni maximam instrumentorum rerumque suarum partem Calandrellius in Collegium Sancti Apollinaris defert. Forsitan aliam illic speculam erexisset, ditasset; sed morte tribus post annis peremptus est.

Locum Calandrellii in specula occupavit P. Dumouchel, e schola « polytechnica » Parisiensi, cui instrumentorum copia, Societate sua iuvante, non deerat, comesque additus P. Franciscus De Vico, Maceratensis patria, qui Dumouchelio, anno MDCCCXXXVIII, successit in specula regenda. Exhinc Romani Collegii specula eruditorum in se ora convertit tum investigatione satellitum Urani, tum observatis maculis Veneris, et orbis huius conversione, pluribusque aliis, quae civilis motus, anno MDCCCXLVIII factus, perripuit, moriente Londini ipso Vico, Novembri mense anni eiusdem. Reddito, sequenti anno, Societati Iesu rursus Collegio, speculae praeficitur Angelus Secchi.

Huic in primis consilium fuit ut speculam eo transferret, ubi praedecessores voluerant, id est in firmum stabilemque locum; atque ideo, opitulantis Summo Pontifice Pio IX et Societate Iesu, nova erecta est super muris qui a latere Orientali et Boreali aedificii sunt, tum super Ignatiani templi parastratis et pilis praecipuis. Anno MDCCCLIII, Octobri mense, absolutis omnibus, dies primus astronomicis laboribus et ominalis fuit. Iamque anno MDCCCLVI Secchius edebat, quae ibi compererat circa mensuras micrometricas duplicium stellarum, quod opus ad annum usque MDCCCLXXV sedulo studio produxit. At anno MDCCCLX studia Secchii novum quoddam iter ineunt in physicam astronomiam. Opus Kirchhoffii, de lineis nigris in spectro Solis, et de materie elementisque huius astri, eruditos erexerat in ea, quae olim Fraunhofer consideraverat, inde Lamont, inde Donati circa spectra stellarum. Instrumenta optica et astronomica eo processerant, ut quae vix possibilia fuerant astronomis, quos nuper nominavimus, eaque unice quibusdam in stellis, quae primae, ut vulgo dicitur, magnitudinis essent, nunc in plurimis considerandis perscrutandisque facilia factu essent. Itaque Secchius ingens animo, et mente compar semitam hanc novam suscepit terendam, et nomen suum aeternae laudi consecravit, studiis quae iam an. MDCCCLXIII in commentario meteorologico Collegii Romani edita sunt. Spectra stellarum *Sirii*, *Betelgeusae* (α Orionis), et *Antares* ille exceperat, descripserat. Sua Pallade usus, simpliciore rationem instrumentis aptans, quamplurimas industriae suae subegit, usque ad septimam magnitudinis seriem, omnesque illas in quatuor classes, iuxta diversa eas constituentia elementa, divisit.

Ut ea praeteream, quae de nebulis, de cometis, de planetis molitus est, aliud opus instituit, in Solem. Haec olim anno MDCCCLIII

susceperat de superficie eius, de maculis, quarum motus et varietatem sedulus considerabat, ut inde in leges hauriendas, quibus regerentur, ferretur. Inde fluxit mensura irradiationis solaris, quam annis MDCCCLXII-LXIII molitus erat, aluerat, adhibito thermometro atrato, loco nulli caloris vicissitudini obnoxio. Neque satis. Prominentiae enim solares scrutari ab eo coeptae sunt vel ab anno MDCCCLX, cum in Hispaniam ivisset defectum Solis, qui Iulii mensis decima octava die fuit, consideraturus, vestigaturus. Hinc diligens inspector eas iudicavit nec opticas illusiones, nec illusionem lunarium montium, nec diffractionis summam in nostra atmosphaera, sed vere in sole esse, ex natura aeriformi constare, atque in illa zona esse suspensa, quae solem irretit, quasi vestimento quodam pellucido, supra photosphaera, et super ipso roseo amiculo, cuius prominentiae illae partes sunt, quamquam evulsae. « Coronam » (Galli *gloire* nuncupant) docuit uni illuminationi nostrae atmosphaerae deberi, ipsam-

Nova specula ad Collegium Romanum ab Angelo Secchio instituta.

que coronam exterioriorem solis atmosphaeram ostendere. Haec solemniter tum defectu solis, anno MDCCCLVIII qui fuit, tum sequentia studia spectroscopica comprobarunt. Quotidiana indagine huiusmodi prominentias sequutus, confirmataque iam earum celeritate singulari et pernici, potuit Secchius affirmare eas esse veras eruptiones; non enim nobis, — ille inquit —, fas est de hoc dubitare coram iis, quae videmus, dum incandescentes moles in solarem atmosphaeram coniciuntur. Quanam causa? Impulsus a globo ipso Solis. Mora non fuit quominus ab hisce consideratis ad leges procederet, quibus hae prominentiae obediant tum in distributione, tum in processu a loco ad locum. Quamvis enim nihil sit in inclinatione, cui pareant, attamen non idem dicendum est de prominentiis iis, quae vel flammularum vel cristarum instar sunt; quae enim ex hisce in « mediis latitudinibus » inveniuntur, plerumque ab aequatore ad polos incedunt, unde videantur cursus quidam in sole esse qui in polos certa semper lege demigrent. His perpensis, animadversisque etiam maculis tam celeriter variis,

plane oritur solem non certe esse corpus quoddam solidum, immutabile, at obvolutum stratu aetheriformi. alto, aestuante, qui, — fides esto maculis abeuntibus, — ab aequatore undarum specie ad polos transferatur; maculae enim, et faculae, et prominentiae legibus obtemperant, quibus mutantur, statis periodis longa post tempora repetendis, instaurandis, praeter nonnulla, quae superveniant quasi fortuito, interdum quotidiana non exspectata.

His denique consideratis, quaeri potest, utrum Solari orbi, et eius diametro mutatio, vel diminutio, vel amplificatio aliquando impendat. Ultimis ad nos decenniis id, maxima diligentia observatum, nihil novi, nihil mutabile in Solis globo obtulit; verumtamen quid decennium, quid saeculum, quid millennium coram Sole?

Haec series operum, in quae Secchius degens in specula astronomica Collegii Romani magna cum laude totus, et pulcherrime incubuit.

IOSEPHUS FORNARI

in Comm. *Vox Urbis* redigendo primas agens.

ANGELUS SECCHIUS.

HAUD exiguus Italorum numerus est, qui, peculiari suae in re astronomica laude florentes, patriae suae id commodi attulerunt, ut apud exteras nationes maior quaedam opinio vigeret quasi de nativa italicae gentis praestantia in eo genere de rerumque uberiori copia, quibus instructos esse necesse est eius disciplinae cultores.

Inter summos hos viros, quorum instituta latius clariusque foris patuerunt, principatum gerit Angelus Secchius. Qui, cum vel ab initio suscepti laboris, non domi quidem, sed alibi degeret, acerrimo intuitu quae tentari possent iam tum intellexit; inde sibi plane conscius quid sui valeret humeri, quid opis praesto esset in praesens, quid exspectare in posterum liceret, viam sibi ad assequendum propositum peropportunam optimamque munivit. Quam autem sibi normam semel constituit, ab ea inter doctos tot labores totque conatus nunquam discessit.

Ab ea norma cuncta quae Secchius felici Marte patravit profecta sunt; inde mirabilis illa disciplinae, quam professus est, unitas et ratio repetenda. Cuius quidem rei fructum est iucundissimum consecutus; quippe, plaudentibus ac demirantibus omnibus, physicae caelestis, quum astrorum tum Solis, bases quodammodo ac fundamenta detexerit.

Quare, donec erunt qui in caelestium corporum investigatione versentur, Angelus Secchius « vivus feretur per ora virum », eiusque natale solum, Regium Lepidi, ob tanti nominis famam, inter urbes Italiae nobilissimas numerabitur.

ELIAS MILLOSEVICH

speculae ad Collegium Romanum Moderator.

DE ANGELO SECCHIO.

PHYSICARUM in monumentis rerum, astronomicarum praesertim, maxima semper cum laude Angeli Secchii memorabitur nomen, utpote viri ad instar egregii sideris, XIX saeculo italicis gentibus emicantis. Quae plurima praelo vulga-

EORYM • VESTIGAVIT • NATVRAM • NIHIL • IN •
ILLIS • SOLIDVM • OMNIA • AD • VAPORES • REFERRI •
AFFIRMAVIT • DVPLICEM • ILLIS • LVCEM • PROPRIAM •
• ET • QVAM • A • SOLE • MVTVANTVR • ATTRIBVIT •
COMETAS • AFFINITATE • ATTINGERE • SIDERA •
VOLANTIA • MONSTRAVIT (1).

EX • VMBRARVM • MOTIONE • PROCERITATE •
PROCESSV • SINVS • LVNAE • VORAGINES • EARVMQVE •
• IMA • MENSVS • EST • LVNAE • IMAGINEM •
COLLECTA • LVCE • EXPRESSAM • INTVENTIBVS •
PRIMVS • EXHIBVIT (2).

AD • AEQVAE • APVD • OMNES • GENTES •
MENSVRAE • VNITATEM • CONSTITVENDAM • LVTE-
TIAM • ACCITVS • SE • PONTIFICIS • MAXIMI •
NOMINE • COETVI • ILLI • ADESSE • FASSVS • EST •
NOBILEM • SECCHII • ANIMVM • ERVDITI • VIRI •
QVI • ADERANT • AD • CAELVM • EXTVLERVNT.

SECCHIO • DANDVM • EST • LAVDI • QVOD •
EIVS • LABORE • ET • CVRIS • TVRRES • IN •
PORTVBVS • ANCONAE • ANXVRIS • CENTVMCELLARVM •
MONTIS • CIRCAEI • NOCTV • NOVA • LVCE •
CORVSCANTES • ITER • NAVTIS • TVTVM • COMMON-
STRANT.

CAVSAM • RELIGIONIS • ERECTO • ANIMO • TVITVS •
EST • PIVM • IX • P. M. A • QVO • EXIMIE • DILIGE-
BATVR • QVIQVE • SECCHII • OPERA • VTEBATVR •
EIVSQVE • LABORES • MVNIFICE • IVVIT • OMNIBVS •
AMORIS • OFFICIIS • PROSECVTVS • EST • NIHIL •
PIO • IX • INCONSVLTO • MOLIRI • NIHIL • AGGREDI •
EST • AVSVS (3) (4).

INVIDIA • SECCHII • FAMAE • NON • PEPERCIT •
EIVS • LABORES • ET • INVENTA • MOMORDIT • EAM •
SECCHIVS • STVDIO • CONSTANTIA • EDITIS • IN •
VVLGVS • SCRIPTIS • PERDOMVIT • INVIDIA • INGENIVM •
VIRI • AVXIT • ACVIT • EIVS • LABORIBVS • CALCAR •
ADDIDIT • NOMEN • LATIVS • PROTVLIT.

SINGVLARI • IN • SOCIETATEM • IESV • STVDIO •
PEREBATVR • QVAE • EVM • A • PRIMA • AETATE •
EDVXIT • IN • SCIENTIIS • EXCOLVIT • VT • EI • FIDEM •
SERVARET • ITALIAE • FINES • CVM • AMERICA •

(1) Ephemeris Meteorologica. Romae ex officina
libraria Scientiarum Physicarum, et Matheseosa. 1862,
1863, etc. usque ad an. 1878.

(2) Loco superius commemorato.

(3) Ex unitate virium physicarum Secchius argu-
mentum ducebat ad errores eorum coarguendos, qui
Deum esse negant.

(4) Pius IX Pontifex Maximus eximie Secchium
dilexit: eius labores munifice iuvit: novam astrorum
speculandorum turrim, novum ad vim telluris ma-
gneticam explorandam conclave sumptu suo consti-
tuit: Secchii ingenio et scientia usus est ad aquas
saluberrimi haustus in urbes et oppida, quae earum
inopia laborabant, deducendas, et ad portus Adriae
et Tyrrheni maris nova et clariore luce collustrandos.
Secchium sumptu suo misit Pius IX in Hispaniam,
ut Solis defectum ea in regione maiorem quam in
Italia, inspiceret; misit in Galliam, ut solemnem arti-
ficum certamini sua inventa proponendum anno 1867
interesset, quo in specimine Secchii machina, quae
aeris vices accurate diu noctuque describeret, prae-
mium tulit: iterum Lutetiae Parisiorum interfuit no-
mine Pii IX Pontificis Maximi eruditorum hominum
coetui, in quo de metri unitate constituenda agere-
tur. Pius IX ingenio et pietate praestantem, et Ignatii
Patris egregium filium Secchium praedicabat.

BOREALI • AN • MDCCCLXVIII • MVTAVIT • INQVE •
RERV • PVBLICARVM • CONVERSIONIBVS • DIGNITATES •
• ET • CENSVS • EIVS • AMORI • POSTHABVIT • SE •
PERBEATVM • DUXIT • QVOD • IN • SOCIETATIS • IESV •
COMPLEXV • ET • SINV • VITAE • CVRSVM • ABSOLVENS •
REQVIEM • OBLECTATIONIS • PLENAM • INVENIRET (1).

VLCVS • MEMBRANAS • STOMACHI • PEREDENS •
TRES • MENSES • AEQVO • ANIMO • PERPESSVS • AD •
AETERNVM • IVSTITIAE • SOLEM • AD • CVIVS • LAVDEM •
OMNIA • SE • RETVLISSE • FASSVS • EST • FIDE •
FRETVS • SPE • FVLTVS • DEMIGRAVIT • IV • KAL •
MARTIAS • A • MDCCCLXXVIII • A • N • LIX • M • VII •
D • XXVIII • SECCHII • INGENIVM • ET • PIETATEM •
LEO • XIII • PONTIFEX • MAXIMVS • LAVDIBVS •
EXTVLIT (2).

ANTONIVS ANGELINVS
E SOCIETATE IESV.

Speculatoria turris ad Collegium Romanum.

DE SPECULA AD COLLEGIUM ROMANUM DEQUE ANGELI SECCHII OPERE IN ILLA.

FATO quodam, siqua fato sunt, aedificium,
quod Collegium Romanum dicitur, disci-
plinis astronomicis, et studiis, quae circa sunt,
conditum maxime videtur. Ibi enim, et iam
ab exordio, P. Scheiner prima elementa colle-
git « Rosae Ursinae »; ibi pariter ab occidentali

(1) Gaspari Stanislao Ferrario sacerdoti e Socie-
tate Iesu, cuius ingenio acri et patienti laboris Sec-
chius multum tribuebat, et quem studiorum consor-
tem habuit, dicere solebat, se ad unum Deum, et Dei
honorem omnia retulisse, et hac cogitatione se suos
solum esse labores, vigiliis, curas, nec aliud un-
quam ob oculos habuisse. Addidit et illud, se in So-
cietate Iesu, in quam singulari Dei munere adscitus
fuerat, vitae finem libentissime invenire: quae cogitata
et consilia saepenumero Secchius cum Francisco Mar-
chettio e Societate Iesu, sibi familiaritate, et diu-
turna consuetudine coniunctissimo communicabat.

(2) Leo XIII Coetui Tiberino, cui Secchius prae-
fuit, quique Leonem XIII gratulationis gratia ob
initum Pontificatum Maximum adierat, fassus est, se
in Secchio ingenium eximium cum pietatis studio
coniunctum semper admiratum fuisse, et tanti viri
desiderio dolere.

latere hodierni Ignatiani templi clarus ille vir
Gottignes (Bruxellis anno MDCXXX natus, Ro-
mae anno MDCLXXXIX mortuus) varia ma-
cularum in planeta Iove, et cometarum appari-
tiones et seriem, annis MDCLXIV-LXV-LXVIII
quae fuerunt, consideravit; ibi quoque et Asele-
pi, cuius vita, in urbe Macerata anno MDCCVI
orsa, Romae an. MDCCCLXXVI exstincta est,
de stellarum aberratione, ac de motu cometarum
scripsit; ibi denique in aulis, quas hodie mu-
seum Kircherianum obtinet, Borgondius (Brixiae
natus an. MDCLXXXIX, Romae vita functus
an. MDCCXLV), caelestia scrutari solebat, et
adhuc in ipsis horologium solare, quod « meri-
diana » vulgo nuncupatur, a doctis viris Maire
et Boscowich designatum apparet.

At, quae ad speculandum conclavia erant,
constitutis faciundis minime reperiebantur ido-
nea, propterea quod incumbentes in opus astro-
nomi non modo ampliora exoptabant, sed etiam
ut in magis apto loco, unde caelum latius libe-
riusque contemplaturus esset, exstruerentur. Be-
neditus ille XIV pluribus ita rogantibus annuit;
verum Borgondii mors, et vices, quibus Societas
Iesu tunc agitata est, prohibere quominus ita
fierent quae in votis erant; nec ipse Boscowich
adeptus est, quae tam enixe petebat, premen-
tibus undique adversis. At quae hic perficere ne-
quivit, Iosephus Calandrelli sacerdos, ex parte
saltem attingit; hic enim viris e Societate Iesu
amotis inde successerat, vir mathematicis ap-
prime disciplinis imbutus, qui proinde, quum
maximam optatorum partem assequutus sit,
Collegii Romani speculae quasi auctor primus
habebitur. Hic enim anno MDCCCLXXXVII tur-
rim illam, ad speculandas stellas, in angulo
orientali Collegii exstructam vidit, prouti con-
stat ex credita marmori inscriptione, quae se-
quitur, nondum, quod sciam, vulgata:

PIO VI PONTIFICE MAXIMO
FRANC. XAVERIUS ZELADA PRESB. CARD.
III VIR COLL. ROM. MODER.
ANNO MDCCCLXXXVII
STUDIIS ASTRONOMIAE REVOCATIS
INSTRUMENTOQUE IN LECTAE IUVENTUTIS
COMMODA ADDICTO
TURRIM AD CAELESTES ORBES E SPECULA
CONTEMPLANDOS
DIU IN URBE DESIDERATAM
IN ALTITUDINEM PEDUM CXXV
EDUCENDAM CURAVIT.

Sed exigua Calandrellio res pecuniaria erat,
cui praeter parva instrumenta, quibus usus
fuerat in privata specula munifici Cardinalis
Zelada, nihil supererat. Ubi autem eius arbi-
trio usuique concessus est magnus « Sector
Zenithalis », quo Boscowich fruebatur, triginta
duabus stellis zenithalibus consideratis, latitu-
dinem « observatorii » huius constituit primus ac
definit.

At Calandrellio in bonum accidit magnus
ille Solis defectus, qui XI Februarii mensis die
an. MDCCCLIV conspectus est. Quum enim
Pius VII Pontifex Maximus speculam ingressus
fuisset, ut laborantem Solem deficientemque
contempleretur, ita percussus est iis, quae vidit,
ut se ad expensas omnes desponderit paratum,
quibus, uti par esset specula adminiculis, instru-

quisivere. Quae ille igitur de sole et stellis modo spectroscopico, qui dicitur, investigavit, ea, quum stellarum cognitioni mirum quantum profuerunt, multum astronomis ad hunc usque diem afferunt utilitatis. At astrophysica cognitio, quae Secchii tempore est enata, robustis

viribus adolevit, et exuta praetexta, iam scientiae definitae togam sibi induit. Quae quamvis ita sint, tamen ea, quae Secchius exploravit, magni adhuc in astronomiae provincia valent manentque monumenta aere perenniora ».

Haec quidem verba illius, qui Americanorum

astronomorum existimatur princeps; verba sane digna, quae referantur; verba quae nobis facile persuadent, Secchii memoriam nondum obrutam, sed ubique exultant in aevum esse remansuram.

Chicagine, kal. Febr. MCMIII.

H. DOSWALD.

ANGELI SECCHII AUTOGRAPHON.⁽¹⁾

(a) L'uso delle coordinate rettangolari è sempre invalso tra i moderni scrittori di cose astronomiche, e tanta è la semplicità che esso introduce nella soluzione di molti problemi che non possono a meno di fornire qui i necessari principii. Dalla trasformazione delle coordinate si deducono facilmente tutte le formule della trigonometria sferica, onde a tutto rigore potrebbe omettersi lo studio di questa parte di geometria sintetica. Questo però noi lo credessimo meno opportuno consiglio, tra perché esso è una delle più belle parti della matematica, e perché molti problemi più rapidamente risolvono dietro la costruzione sintetica del suo uso.

poi non può omettersi in un trattato elementare che tra le altre cose deve avere in vista di disporre i giovani all'intelligenza dei classici che tanto uso hanno fatto e faranno sempre della trigonometria sferica che in realtà è vera parte della scienza astronomica. Ma rinviando per quello studio agli scrittori di matematiche pure parso in modo che nulla manchi in questo trattato di quanto è necessario per la soluzione dei problemi sferici, anzi ci dovremo cura di riassumere quanto sia possibile la matematica analitica.

(1) Ex adnotationibus quas Angelus Secchius astronomicam disciplinam tradens in usum discipulorum scripsit.

SPECULATORIA TURRIS VATICANA PRO ANGELO SECCHIO.

QUAE in Arce Vaticana speculatoria turris est, initum iam, dimidio abhinc saeculo, a Secchio opus provehit in suscipiendis imaginibus locisque stellarum. Itaque non modo aliquid habet, quod cum reliquis huiusmodi commune sibi sit in laudando viro clarissimo, quem lamentamur absentem, sed quodammodo tribuendarum laudum partem singularem sibi vindicat. Nuperis quippe annis, Leonis XIII munificentia, iterum exornata est instrumentisque munita, ut par esset operi olim a clarissimo viro suscepto, cui facilius et proclivius modo straverunt iter inventa pulcherrima, quibus lux adlaborat astronomo ministra fidelis ac testimonium irrecusabile veritatis.

Et Secchio quidem inter primores debemus nonnulla conamina, quo primum photographica vis ad caelestia scrutanda corpora felici Minerva admota est. Idque anno MDCCCLI, die vigesima octava mensis Iulii primum fuit. Quum enim tunc insignis in Sole fieret ecclipsis, ingeniosissimus astronomus ratus est se posse facta congerere, si photographico usus esset apparatu,

prouti tunc illa tempora concedebant, quibus dirimeretur quaestio de chemica irradiatione Solis, quam ipse vehementiorem e centro demigrare, procedere asserebat prae illa, quae a supremis manabat oris, prouti sunt in circuitu. Eruditissimi viri contra sentiebant, quos inter Arago ille magnus, argumentis experimentisque suffultus circa lucis « polarizationem » adstructis. Nec mora. Deficientis imago Solis illo apparatu photographico excepta est, qui unus tunc erat, et ab auctoris Daguerre nomine, Daguerrotypum nuncupabant. Res et exitus a spe non abivit; quinimo ostendit novam in imaginibus caelestibus exprimendis viam posse patere. Itaque, ratione priori Daguerrotypi sublata satis ardua et diuturna, in alteram ventum est rationem, quae, chemico liquamine, quod collodion vocant, utens, multa morae detrahit, multa in melius commutat. Qua ratione Secchius usus, anno MDCCCLVIII seriem adortus est imaginum Lunae, adminiculis postmodum opportunis augendarum. Duo tamen obstabant, quarum alteram, aptam lamnarum collocationem sub chemico radiorum conventu in telescopio, forsitan labor improbus et sexcenties iterata vicisset industria; alteram,

humentem praeparationem lamnarum, quae medio in opere plerumque arescebant inertes, diligentia nulla, conatus nullus, diversaque tentamina non vincebant. Utamque difficultatem nunc profligavit tum acromatismus chemicus obiectivorum, tum diversa industria, qua lamnae aridae idoneae faciundis modo sunt, quia glutinato bromuro argenti praeparantur. Eequid, si viveret adhuc, non ille vir Secchius audacius nunc moliretur, datis rationibus, quae modo repertae sunt, et invaluerunt?

Quidquid est, quoties nunc in chartam photographicae caeli adstruendam incumbimus, toties et Secchii nomen sponte in ora recurrit, toties desideramus, ut ille vivens, medius nobis ea videret absoluta, quae operosus adortus est, quae argumentosus posse fieri autumavit, quae toties est conatus, ut faceret. Nos autem, qui discipuli illius fuimus, qui praecceptore tanto ac duce gloriamur, toties exultamus, quoties opus immensum illud prosequimur a caelesti indole illius olim tentatum, et inchoatum.

IOSEPHUS LAIS

Vaticanae Speculae alter a praeside.

vit, ingenium circa multa potens, multiforme, vehemens, cui nihil arduum esset, et singulare mentis acumen ostendunt. Qui de libris tanti viri aequum iudicium ferre voluerint, hi tempora, quibus ipse scripsit, animadvertant necesse est. Considerantibus tunc illa apparebunt, quae virtute ingenii Secchius astronomiae, physicae, meteorologiae bono contulit et comparavit. At nulli veterum virtute coruscabit secundus in iis, quae et molitus est, et perfecit circa Solem, praeterea circa stellarum spectra, quibus in persequendis laboribus neque curae, neque incommodis, neque diligentiae aut industriae pepercit ullis, ita ut iure dici possit pari pede in labores et in mirabilia inventa quotidie processisse. Sedulitas operosa et quietis nescia, qua argumentosus hic Astronomus in singula incumberebat, ea fuit ut non unus, sed plures eodem in viro viri et esse, et facere, et festinare, singuli physicae doctrinae ramis addicti singulis, viderentur; atque ita factum est ut, quamvis ante diem desiderio eruditorum omnium acerba morte praereptus sit, pauci tamen inter collegas eius habeantur, qui totidem atque Ipse diversa coluerint in re physica, totidem secunda Minerva iniverint, patra-verint, absolverint.

ALFONSUS DI LEGGE

Capitolinae Speculae Rector, et in Romano Athenaeo
astronomicarum rerum Magister.

ANGELI SECCHII AURA POPULARIS.

INTER tot insignia, quibus Angeli Secchii vita refulsit, illud peculiare mihi videtur, aura popularis, qua eius nomen non Romae tantum, sed, prope dixerim, in omni Italia est distinctum. Quod si quis huiusmodi notae originem quaesierit, facile repetat necesse est ex ingenio ad plurima versatili cum summa scientia coniuncto, animoque ad omnia prompto atque ita accommodato, ut vir exstaret inter clariores sine arrogantia clarissimus, idemque modestos inter modestissimus.

De ingenii facilitate ac de singulari Secchii peritia varia ipsius scripta testantur, et vitae eius historia. Si enim indicem operum quae ille edidit vix delibaveris, et annorum quos vixit cursum resumpseris, profecto eum non modo intentum invenies ad perscrutandas solis rationes, stellarum naturam, planetarum atque cometarum motus, quae studia integram doctissimi itemque impigri viri industriam obducerent; sed, physicum, mensuras atque experimenta maxime difficilia agitare de optice, de electricitate, de magnetica vi; geologum, de orbis vicibus et constitutione prosequi, atque in sysmica phaenomena inquirere; magistrum, astronomiam et cosmographiam in scholis docere; meteorologum, aëris vices terrae circumiecti observare, machinas ad eas describendas conficere, in earum leges reperiendas diligenter incumbere, late eas in ordinem distribuere atque inter se comparare; architectum denique conductioni ac distributioni aquarum non modo studere, sed praeesse in urbibus atque oppidis, et in portibus Pontificii quondam regni turres nocturnis ignibus navium viam regentes disponere.

Nec tamen quemquam, qui aliquid a se posceret, Ille vir a se reiciebat. Itaque eum, tum

etiam cum gloriae fastigium arripuerat, in ephebeis videbas iuvenes primis naturalis disciplinae elementis non aliter erudientem ac si infimus ludimagister esset, vel inter fabros iniiciendis axibus ad fulmina coercenda, vel anaporicis horologiis, vel huiusmodi rebus, invigilare, vel inter villicos ipsos canales patienter ad aquam immittendam collocare...

Inde, inquam, inde praecipue Angeli Secchii aura popularis, quam nemo fortasse summorum virorum est consequutus.

ADULFUS CANCANI

in Centrali Meteorologico Italorum Officio
geodynamiae praepositus.

ANGELO SECCHIO

DE RE ASTRONOMICA EGREGIE MERITO

REVOLUTO AB EIUS OBITU

ANNO XXV

*Caeli sereni magnificentiam
Quis eloquatur; seu nitet aureae
Sol lucis auctor, sive nocti
Luna praest redimita stellis?*

*Quam vastus aether! quam sine termino
Ad summa tendit! quamque micantibus
Ornatur astris! Arva dicas
Floribus igniferis decora.*

*Campis nec haerent sidera caeruleis,
Edocta motu currere praepeti,
Latum nec unguem constitutos
Curriculi violare fines.*

*Deum, perennem lucis originem,
Quicumque, vecors, esse negaverit,
Librum (nec ultra iam negabit)
Stelliferi legat ille caeli.*

*Sublime caeli te decus, Angele,
Spectare iuvat; iuvat et orbitam
Lustrare naturamque vimque
Tam variam variis in astris.*

*Quam saepe vitro, quo, velut obvia,
Longinqua fas est cernere corpora,
Armatus, oras irreperitas
Es liquidae speculatus aethrae!*

*Ignita solis se tibi prodidit,
Ut ante nulli, sphaera; recondita
Tu primus immensae notasti,
Mente gigas, elementa molis.*

*Tum fama cunctis est tua gentibus
Perlata grandis; quae viget integra,
Dum lustra signant quina mortem;
Haud minuenda penes nepotes.*

*Iam, visa coram, te Superum beat
Formosa sedes, cuius et infimum
Fundamen olim conspicatus,
Gaudia vix poteris tenere.*

*Hac Luce mersus, quam neque noctium
Vices obumbrant, sol neque nubilus:*

*- « Quam terra sordet - iure clamas -
Cui rutili patuere caeli! » (1).*

FRANC. XAV. REUSS.

(1) S. Ignatius, Angeli nostri legifer parens, hanc assidue sententiam in ore ferebat: *Quam sordet terra, dum caelum suspicio!*

ANGELUS SECCHIUS.

FAUSTIS incoeptis atque assiduo labore, cui subvenerunt et acies ingenii subtilissima, et philosophiae una cum ceteris disciplinis lata cognitio, siderum naturae investigandae vere auspex Angelus Secchius habendus est, qui stellarum, solis praesertim, elementa ita est perscrutatus, ut fructus diuturni studii praeter spem fuerit assequutus.

« Spectroscopium » enim nova et callida arte ita munivit, novisque investigationibus aptavit, ut eo sit usus iam ipse felicissime, multaque repererit primus, quae alii deinceps funditus perscrutati sunt et undique scita habere. Nemo tamen Secchio laudem praeripiet quam, inita a se primo via, iure obtinuit; quam ad rem pertinent et eius investigationes de stellarum luce sive spectrali lumine, et ab ipso primum inducta stellarum divisio in certos ordines; huc etiam pertinet investigata solaris sphaerae natura, solares maculae et prominentiae recognitae, etc.

Aureo quem inscripsit libro *De unitate virium physicarum*, plane ostendit se inter primos mature perpensis, quanti momenti ratio illa esset et quam late pateret; quin etiam eiusdem rationis virtutem in omnibus physices partibus periclitatus est.

Magno, quo pollebat, ingenio varioque, tempestatum etiam aërisque viis cognoscendis animum adiunxit, exstititque auctor instrumenti, quod *meteorographon* vocant, ad mutationes aëris multiplices designandas; quod praeclarum inventum tot tantisque laudibus meruit ubique gentium ornari.

Nec viri gloriae quidquam detrahit quod physices et astrorum studia extremis hisce temporibus mire succreverint, praesertim ope artis, quam a luce imagines exprimente « photographica » dixerunt. Quin potius eo maior Angelo Secchio tribuenda laus est, quo minora, dum vixit, investigantibus adspectabilem hanc rerum naturam praesidia suppetebant.

ANNIBAL RICCO

Catanensis et Aetnae Speculae Moderator.

DE ANGELO SECCHIO

GEORGH E. HALE

IUDICIUM.

NEMO sane in terrarum orbe est astronomus, quin ea miretur, quae invisa adhuc et incognita ex caelato stellarum mari hausit Angelus Secchius. Huius igitur nomen sideribus quasi inscriptum ubique terrarum in honore habetur, et fertur saepe in ore peritissimi cuiusque siderum spectatoris. At quid ego verba faciam, qui in numero ne gregariorum quidem astronomorum verser? Georgius E. Hale, qui astronomus clarissimus in athenaeo hoc Chicagensi speculae, cui *Yerkes* nomen, praest, hac de re disserat.

Clarus enim hic vir, quum eum Secchii gratia adissem, haec mihi in *Voce Urbis* evulganda tradidit:

« Angelus Secchi in eo antesignanorum fuit agmine, qui astrophysica, ut aiunt, primi an-

LE LAUDI LATINE
E
IL CANTICO DEL SOLE

DI
S. FRANCESCO D'ASSISI

S. Maria degli Angeli, presso Assisi, tip. della Porziuncola, 1897

Hoc libello, praeter venustam praefatiunculam a Paulo Sabatier, viro rei longe peritissimo, conscriptam, continentur laudes latinae cum interpretatione italica, *Canticum Solis*, et illa *Speculi perfectionis* capita, quae *Cantici* originem exponunt, aliaque permulta. Libellum hunc Iulius Salvadori, litteris tradendis in Romano Athenaeo doctor egregius, maxima edidit cura, ac Romae apud commentarii *Vox Urbis* Administratorem venit L. 0.50, in pauperum levamen.

FIDES,
QUOD MUSICUM ORGANUM
STRADIVARIUS

Cremonensium artifex celeberrimus confecit,
Romae veneunt.

Negotium agitur apud *Vocis Urbis* administratorem Romae, via *Alessandrina*, 87.

ANNALES.

Eduardi VII, Anglorum regis, oratio —
Macedonica res — Mauritanum bellum civile.

DIU et anxie expectatam audivimus tandem Eduardi VII ad populi legatos orationem, in qua partes duae peculiares videntur, altera de bello in Mad Mullah, falsum illum prophetam, gerendo, quod Anglorum Imperator edixit ad ultima deferendum; altera de Macedonica re Anglicum propositum confirmans una cum Austrorum ac Russorum populo agendi, ut Turcarum gubernium Macedonum leges, pro *vilayet* praesertim Salonico, Monastir, Kósovo, in melius corrigat. Inde dubium quodvis remotum est de concordii voluntate nationes movente, quae Berolinensi foederi accesserunt, ut scilicet, nulla mora interposita, diuturna solvatur causa agitationum pariter atque periculi in omnem Europam ex Haemorum peninsula.

Ecquis enim ignorat quotidie illie perturbationes crescere? Concedo libenter rem forsitan relatis verbis exasperari; at non est negandum sub cinere magnos ignes recondi, eosque, ni citius extinguantur, incendium vehementissimum ex improvise producere posse. Nec quisquam dixerit cautiones ac prudentiam defecisse; consensui enim magnarum nationum ipsi Bulgari accedunt, multis provisus in conventus et singulos homines evertendarum rerum cupidos.

Ex Mauritania nuntii quotidie secum disentiunt; ex recentioribus tamen innotuit Imperatoria agmina nova pugna ad Fez urbem, fugatis hostibus, plenam victoriam reportasse. Haud vero erit mirandum, lectores, si cum hic nostri Commentarii numerus in manus vestras pervenerit, iam rerum facies sit immutata...

PROPOPLICOLA.

FIGURAE URBIS ROMAE

ARTE PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE
COLLECTIONES VARIAE ET NUMERO ET PRETIO
veneunt apud comm. *VOX URBIS* Administratorem.

URBIS E IANICULO MONTE PROSPECTUS

(m. 1.10 X 0.24)

qui sociis commentarii *VOX URBIS* dono datur
venit singillatim L. 2.50

apud comm. *VOX URBIS* administratorem.

SI QUIS PLURA REQUISIVERIT HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA
EA MINORI ACCIPIET PRETIO.

IBER (vulgo "ALBUM")

praecipua Urbis referens, pulcritudine insignis atque, commentarii *Vox Urbis* moderatore iubente, expresse conflatus, apud eundem commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87, ven. lib. 1.50.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS.

IN Austria Welsersheimb, patriae tutelae magistratus summus, dictitantes iam exercitus binos in Austria ad bellum prope instrui mendacii coarguit. Bruxellensis rogatio de sacchari commercio a legatis approbata est: pariterque ratae pactiones quotannis examinandae de Hungarorum Austrorumque mutuis iuribus officisque.

In Bulgaria perduellium copiis quae contra Macedonum fines congregantur, acri vigilantia obsistendum esse municipales censuerunt.

In Gallia oblatam, ut assolet, rogationem de legato Galliae apud Romanam Sedem amovendo populi legati respuere. Mox propositionem, ut leges contra religiosos sodales mitigarentur, pariter reiecerunt.

In Germania de externis rebus gerendis Bulowius dixit pacem supremam metam Germanis conatibus esse propositam. Persequutionis iamdiu in Catholicos initae ultima vestigia sese abrasuros Germani affirmarunt, promittentes in coetu Germanico foederali ob reditum Societatis Iesu se suum suffragium laturus.

In Iberia Montero Rios, qui Senatui praeest, de factione libertatis, ut vocant, in coetu municipum dixit; haud vero putant factionis principatum, Sagasta vita functo, illi tradendum omnino: ad rem triumviri potius delegentur.

In Italia de summa expensarum pro singulis publicis operibus officisque disceptatione peracta, habita est de ferreis vehibus deque telephonis ratio: pariter et de Iauensis portus fortuna nonnulla cauta sunt. Ad ultimum rogatio de exercitu minuendo a «socialistis» proposita reiicitur.

SCRIBA.

AENIGMATA

I.

Vox eadem signo Troianum, caeca cupido
Quem noctu Danaum visere castra iubet.
Dum quaerit praedam, Tydidæ praeda fit ipse...
Vox eadem telum cuspide signo minae.

II.

Signo lacum, stagnum, piscinam, signo foramen;
Rho mihi subnectas: conclavibus addo deco-
[rem.]

FR. PALATA.

Ex sociis, qui utriusque aenigmati interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

TH. VALLAURI

HISTORIA CRITICA LITTERARUM LATINARUM.

Aenigma an. VI, n. I propositum his respondet:
Lac-rima.

Id rite solutum miserunt:

Th. Vignas S. P.; M. Mori, Roma — Guil. Schenz, Ratisbona. — Rich. Malotta, Starawies — Cam. Strasschill O. F. M. — Ios. Wabner, Varsavia Polon. — Ioan. Battanius, Volaterra. — G. Maurer, Bonna Ubiorum. — Petr. Garrone, Pezzana ad Vercellas. — D. Macrae, Edderton. — Bas. Kabriel Sch. Piar. Praga. — Alex. Maliandi, Neapoli. — Mich. Fusco, Formicola. — Ios. Rokoszny, Sandomiria — Prince. Gordon, Mancunio. — H. A. Strong, Liverpoolia. — Ios. Wawer C. S. S. B., Limburgo. — Iul. Sernatinger, Dresda. — Ioan. Schuh, Eger in Hungaria. — Collegium Scholarum Piarum Stellas. — Ioan. Cantono Ceva marchio, Vercellis. — V. Herthel, Mendhurst. — Ad. Huza, Grybovia. — C. Strachey; P. H. Ezechiel, Londino. — Bon. Hansen O. S. B., Torah. — F. Arnori, Mediolano. — Ios. Walter, Neo Eboraco. — Alois. Cappelli, Senis. — Am. Robert, Marieville in Canada. — E. Burg, Argentorato. — A. Rome, Kandy in insula Ceylan. — St. Figielski, Rypino. — D. Le Provost, Briocen. — H. Dossvald; Soror Maria Loyola, Chicago. — A. P. Gest, Lambertville. — I. Wilhelm, Battle. — H. Landi, Turrita. — I. Grambonini, Potlegio. — A. Roberge, Chicotino.

Sortitus est praemium

IOANNES CANTONO CEVA,

ad quem missum est opus, cui titulus:

LEONIS PP. XIII

CARMINA NOVISSIMA.

ANGELUS SECCHIUS INTIMUS.

QUIBUS in conditionibus ab homine Vir, a Viro emicat homo?... Aedepol! non in cingulo, non in toga, non in curuli, non in theatro; sed domi, sed pransus, sed diabathratus, coram grato foculo hiemali, medius liberis, amicis, familiaribus, servis, ancillis, eiecto per fenestras supercilio, laetitiam dante Baccho cyathis circumlatis, sermones aequalibus miscentibus, liberis, praesertim si pueri, interruptentibus. Itaque Secchium non in speculatoria turri requiremus suis totum in perscrutationibus demersum, vel inventis gestientem, non medium in concilio coetue sapientum sua aperientem altissima, neque initam vitae rationem domi ritusque sequentem, sed omnibus solum his vinculis, sed optime liberum, sed sibi suaeque indoli creditum dirigendum.

Qua in re plenissimum numeris illud est iter, quod anno MDCCCLXVIII, Augusto mense, in Britannos fecit, Norwich ad oppidum vocatus, in quod omnes fere Europae sapientissimi convenirent.

Rem ab exordio aggrediar, fidesque narranti sit, cui praesto sunt quatuor epistolae ad fidem rebus firmandam, tum notitarius subalaris, tum testis totius itineris, de quo saepe mentio recurrit, non modo vivus et incolumis, sed fama pulcherrima eruditus optime notus.

Itineris adeundi dies advenerat: socium Secchio sese ultro obtulerat, et benigne exceptus apoponderat in astronomicis uberrimae tunc spei Romanus adulescens, cuius nomen, ne ipsius modestiam laedam, occulto. Condicta hora, vaporitrahente rapiente, ab Urbe Centumcellas versus demigrant, ibique Secchius ab eo, qui regundo Centumcellensi pago praefectus erat, non benigne, non humanissime, sed quadam, prouti conveniens erat sapientissimo viro, veneratione simul et exultatione excipitur palatio, aula, conclavi, mensa. Blandiebatur audacter sequenti adolescentulo illi praefectus, et in futuri optimam spem, Secchio spem confirmante, erigebat. Itaque discedendi hora fuit, et in navim Gallicam Orenoque praefecto, illic rerum potestate habente omnium penitus et supremam, comitante ducuntur. Equis tunc ausus esset, praesertim cum ipse dux Gallicae navis comes et esset et una adduceret, chartas illas exquirere, quibus facultas fit civi a regno in regnum abeundi? Nemo petiit, nemo obtulit non petita; Secchio Societas ipsa, ad quam pertinebat, omnia paraverat, praeter grande nomen, quo non unius regionis aut regni incola, sed totius orbis terrarum civis honorandus iudicabatur. Adulescens noster nihil de huiusmodi crepundiis animo agitaverat, gestiens, exsiliens haud sperata sorte tanti itineris, talisque comitis, cui velut umbra addebatur. Duodeviginti annos non curare, negligere, immo et contemnere istas decet nugas; senescentem quippe iuvenem, prouti iuvenescens senem semper odivi. Solvitur e portu; nocte pulcherrima caelum sideribus distinctum patebat ab aequo navis considerantibus, et quasi amico suo Secchio iter facienti festis ignibus plauderet, egregiam discurrentibus faculis - a die IX in XI Augusti mensis - noctem paraverat. Massiliam appulere, at in ipso itinere navis occurrens admonuit ut notitiam de se ferrent ad rectores Massiliensis portus, qui iam pluribus a diebus eam expectabant; demersam fortasse deflebant.

Adveniunt milites, custodes portus, visitaturi navim, et chartas adventantium inspecturi. Secchio nihil triste; non ita adolescentulo, qui repellitur absque misericordia; nec preces, nec bona Secchii verba animum ferreum invisentis militis et prohibentis expugnant. Quid faciat Secchius? Remittetne Romam moerore tabescentem, confectum gravissime discipulum? Ad quamdam suam bulgam convertitur, manumque festinans in illa, doctum prouti decebat, re-

rum babylone piscatus nonnulla, pectori, quo magis mysteriosius potest, aptat in angulo, ac dein coram redit insignis illo stemmate magno, quo ab Imperatore Francorum Napoleone III fuerat decoratus, et inter praeclaros equites legionis, cui ab Honore nomen, fuerat recensitus.

At milites prohibentes

Ut videre virum, et fulgentia signa

timentes cedere locum, obsequii exhibere signum, pavescere ne « ille abbas » aliquid politicum gravissimum perferret, quo nefas esset, et periculosae plenum aleae opus a via prohibere, quos secum duceret. Sic igitur triumphali gravitate descensum est, totaque Massilia Secchius potitur. At vix eo loco fuit, ubi libere viam intimo sensui daret, in risus prorumpere coepit homericos - ab omni enim ostentatione et iactantia abhorrebat; saepeque fassus est se nunquam ita adversus se pugnasse et repugnasse, quam quum indutus illis aureis gravitatem supercilii praeferebat cohibens aegre in pectore risum, tum quia sibi ridiculus videretur, tum quia illi milites, animosi paulo ante et alacres et superbi, repente facti humiles atque demissi, ridiculi viderentur non minus, quasi totidem male mulcati fuste canes, hac illac, quo melius ocyusque possent, conspectum eius fugientes. Gallia omni, quanta patet a Massiliensi ad Britannicum mare, emensa, Anglicum navigium, quo fretum interluens tranaret, paratum et opperens tantum virum, diu desideratum, in portu invenit. Ibi, tanta Anglicis haerebat animis Secchii aestimatio, ut neque bulgam, neque capsam, nec quidquid ad eum pertineret quis tetigerit, attrectaverit, ne cupere quidem videre dixerit. Lecto nomine, salutabant, alioque inspectores divertebant. Eadem adolescentulo fortuna fuit.

Londinum denique accipit adeuntes. Erat Secchio parata iam domus, hospites, qui acciperent, exspectabant. Numquid illuc discipulum duceret? Numquid in Norwich oppidum, ubi sapientum conventus haberetur, deferret? Quarendum erat ante omnia decens adolescentulo hospitium, cui mores et pietatem iuvenis et Londinensis urbis nullam experientiam commendaret: - « Ibimus, - inquit, - Academiam versus; illic aut ego e nostratibus cognoscam aliquem, aut aliquis ex nostratibus..., age, vel et aliquis ex extraneis me cognoscat. Tu modo circumspice, dum viam aggredimur, fili mi, siquis tibi vultus ex conviviis italicis videatur ».

Haec clarus ille vir mihi retulit, et verba eius usurpo: - « Et ille abiens considerabat: Dic, sodes, equis ille? Nonne ad rem nostram pulchre facit? - Minime, Pater optime. Nonne vides simum nasum, rubricantem crinem, vultum denique totum, qui una cum caeruleis oculis incolas Europae septentrionalis ostendit? - Proceditur... - Ecquid de illo tibi videtur, qui hoc sub sole aestuoso mastrucatus incedit? - Minime nobis erit. Animadvertite. Niger ore, crispus capillis. Ex India vel Mauritania; non ex Italia nostra. - Denique ecce vir, meo iudicio Italus vultu, incessu;... at superveste ita oblonga utebatur ut ferme talos contingeret... Italus certe hic! Et Secchius anglice adortus est: Dic, sodes, quo itinere ad Palatium Academiae pergemus? Dein, summa industria, Italiae addidit: Gratissimum exhibebis, quia advenae sumus tum ego qui Secchius Angelus, tum hic speculae Collegii Romani addictus. Ille maternae linguae gratia quasi ore resplenduit: Atqui, - inquit, - et Italus ego, et sacerdos, Paulus Fortini, et tuae famae guarus, et visendi te cupidus. Hospites mei eritis; siquid potuero, vobis valebo. - Brevi res omnis acta, et ipse hospitium nactus sum 2 Wellington, Road Walham Green. Inde postquam Secchius, egregia notatus admiratione et plausu unanimi Norwich, Londinum rediit, Italiae iterum arrepta via est ».

Habes in duobus hisce et festivam hominis indolem, et ingenium quotidianis sat compar, ut dominaretur, eventibus, et se ab improvisis emergeret.

P. d. V.

ANGELI SECCHII SCRIPTA. (1)

Solarium rationum physicus prospectus (Italice *Quadro fisico del sistema solare*). - Romae ed. an. MDCCCLIX.

Physicarum virium unitas (Ital. *L'unità delle forze fisiche*). - Exstant editiones duae italicæ, germanica et gallica una.

De Sole (Gallice *Le soleil*). - Bis gallice ed., semel germanice.

Desideribus (Ital. *Le stelle*). - Edit. an. MDCCCLXXVI.

Basis trigonometricæ mensura iuxta Appiam viam stata (Ital. *Misura della base trigonometrica eseguita sulla via Appia*) an. MDCCCLIV-LV.

Cosmographiae tractatus in usum scholarum (Ital. *Trattato di cosmografia per uso delle scuole*).

Physices terrestres elementa, quibus additæ sunt orationes duae de rerum naturæ magnitudine. (Ital. *Lezioni elementari di fisica terrestre con l'aggiunta di due discorsi sopra la grandezza del creato*) - Scripta postuma ed. an. MDCCCLXXIX Romae - Augustae Taurin: ab Ermanno Loescher.

In « Tiberina Academia » relatio integri solis defectus an. MDCCCLX in Hispania perspecti; præterea animadversiones atque inquisitiones astronomicae de magno cometa, qui mense Iunio an. MDCCCLXI apparuit.

Inter « Acta Academiae Pontificiae novorum lyceorum » studia octoginta octo de variis argumentis circa astronomiam, astrophysicam, geophysicam et physicam universam.

In commentario, cui titulus *Annali delle scienze matematiche e fisiche compilati da B. Tortolini* (Romae MDCCCL-LVII), studia viginti octo prouti supra.

In commentario cui titulus *Astronomische Nachrichten begründet von H. C. Schumacher*, studia centum et triginta tria de stellis errantibus, duplicibus, asteroidis, de maculis et prominentiis solaribus.

In commentario, cui titulus *Bibliothèque universelle de Genève. Archives des Sciences Physiques et Naturelles*, studia octo de vi magnetica terrestri et de novis repertis spectroscopicis cum natura corporum caelestium comparatis.

In commentario, cui titulus *Bullettino meteorologico dell'Osservatorio del Collegio Romano* studia sexaginta octo de meteorologia et astrophysica.

In commentario, cui titulus *Civiltà Cattolica* (an. MDCCCLI) de P. Francisci De Vico S. I. vita et operibus.

In commentario, cui titulus *Comptes rendus de l'Académie des Sciences de Paris*, studiorum suorum relationes atque animadversiones variae centum et octoginta quatuor.

In commentario, cui titulus *Giornale Arcadico*, scripta viginti sex de climatologia, historia physicae disciplinae variisque argumentis.

In commentario, cui titulus *Memorie della Società degli Spettroscopisti Italiani*, studia quadraginta novem de spectroscopia solari ac siderali, deque rebus variis ad astronomiam spectantibus.

In commentario, cui titulus *Memoria della Società Italiana delle Scienze, detta dei XL*, scripta quatuor circa spectra « prismatica » stellarum inerrantium ac nebulae Orionis.

In commentario, cui titulus *Il Nuovo Cimento* (an. MDCCCLV et seqq.), quadraginta ac tres descriptiones mensurarum observandique rationum de vi magnetica terrestri, de maculis solaribus, de nonnullis cometis, de machinis physicis, etc.

In commentario, cui titulus *Rivista scientifico-industriale di G. Vimercati*, studia octo de varia doctrina.

In commentario, cui titulus *Smithsonian Institution* (Washingtonii, an. MDCCCLIX), studium quod inscripsit *Rheometry*.

I. F.

(1) Ut plena sit apud socios et lectores nostros notitia de studiorum agitatione itemque industria ac labore Angeli Secchii, hunc indicem perfecimus, quem, ut integer foret, pro posse curavimus.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex officina Pacts Phil. Cuggiani.